

अभिजातबलंकुलबलं ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ औषधाद्याश्चिकित्सकाः न संति तैरचिकित्स्य इत्यर्थः अथर्वणावेदमंत्रा अपि किंपुनर्भाषामंत्रादयः सुसिद्धाः अगदाः पारदादयः ॥ ५८ ॥ कुलपुत्रो
ज्ञातिः ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ कुलेजाताः पांडवाः ॥ ६२ ॥ शालाः महावृक्षाः पांडवान् आश्रित्य सपुत्रो वर्द्धस्वेत्यर्थः ॥ ६३ ॥ त्वत्पुत्रान्निहत्य पांडवा अपि स्नेहान्नश्येयुरेवेति भावः ॥ ६४ ॥ इति श्री उ
द्योगप० नैलकंठीये भारतभावदीपे सप्तत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३७ ॥ ॥ ७३ ॥ ७३ ॥ ऊर्ध्वमिति आयति आगच्छति ॥ १ ॥ निर्णिज्य प्रक्षाल्य आत्मसंस्थां स्वस्थितिं प्रतिवेद्य निवेद्य ॥ २ ॥ यस्य कदर्यस्य भयात्

यत्त्वस्य सहजं राजनूपितपैतामहं बलं ॥ अभिजातबलं नाम तच्चतुर्थं बलं स्मृतं ॥ ५४ ॥ येन त्वेतानि सर्वाणि संगृहीतानि भारत ॥ यद्वलानां बलं श्रेष्ठं तत्प्रज्ञाबलमु
च्यते ॥ ५५ ॥ महते योपकाराय नरस्य प्रभवेन्नरः ॥ तेन वै रंसमासज्यदूरस्थोऽस्मीति नाश्वसेत् ॥ ५६ ॥ स्त्रीपुत्राजसुसर्पेषु स्वाध्यायप्रभुशत्रुषु ॥ भोगेष्वायुषिवि
श्वासंकः प्राज्ञः कर्तुमर्हति ॥ ५७ ॥ प्रज्ञाशरेणाभिहतस्य जंतोश्चिकित्सकाः संति न च औषधानि ॥ न होममंत्रानचमंगलानि नाथर्वणानाप्यगदाः सुसिद्धाः ॥ ५८ ॥
सर्पश्चाग्निश्च सिंहश्च कुलपुत्रश्च भारत ॥ नावज्ञेयामनुष्येण सर्वे त्येते तितेजसः ॥ ५९ ॥ अग्निस्तेजो महल्लोके गूढस्तिष्ठति दारुषु ॥ न चोपयुंक्ते तद्दारुयावन्नो दीप्य
ते परैः ॥ ६० ॥ स एव खलु दारुभ्यो यदा निर्मथ्य दीप्यते ॥ तद्दारुचवनं चान्यन्निर्दहत्याश्रुतेजसा ॥ ६१ ॥ एवमेव कुलेजाताः पावकोपमतेजसः ॥ क्षमावंतो नि
राकाराः काष्ठे ग्निरिव शेरते ॥ ६२ ॥ लताधर्मा त्वंसपुत्रः शालाः पांडुसुतामताः ॥ न लतावर्धते जातु महाद्रुममनाश्रिता ॥ ६३ ॥ वनं राजंस्ते वपुत्रो विकेयसिंहान्व
ने पांडवांस्तात विद्धि ॥ सिंहैर्विहीनं हिवनं विनश्येत् सिंहविनश्येयुर्हर्कते वनेन ॥ ६४ ॥ इति श्री महाभारते उद्योगपर्वणि प्रजागरपर्वणि विदुरवाक्ये सप्तत्रिंशोऽ
ध्यायः ॥ ३७ ॥ ॥ ७३ ॥ विदुर उवाच ऊर्ध्वप्राणाल्युक्ता मंतियूनः स्थविर आयति ॥ प्रत्युत्थानाभिवादाभ्यां पुनस्तान् प्रतिपद्यते ॥ १ ॥ पीठं दत्त्वा साधवेऽ
भ्यागताय आनीयापः परिनिर्णिज्य पादौ ॥ सुखं पृष्ट्वा प्रतिवेद्यात्मसंस्थां ततो दद्यादन्नमवेक्ष्य धीरः ॥ २ ॥ यस्योदकं मधुपर्कं च गां च नमंत्रवित्प्रतिगृह्णाति गो
हे ॥ लोभाद्भयादथ कार्पण्यतो वा तस्यानर्थं जीवितमादुरार्याः ॥ ३ ॥ चिकित्सकः शल्यकर्ता विकीर्णीस्तेन क्रूरो मघपो भ्रूणहाच ॥ सेनाजीवी श्रुतिविक्रायकश्च
भृशं प्रियोप्यतिथिर्नोदकार्हः ॥ ४ ॥ अविक्रेयं लवणं पक्वमन्नं दधिक्षीरं मधुतैलघृतं च ॥ तिलामांसफलमूलानि शाकं रक्तं वासः सर्वगंधागुडाश्च ॥ ५ ॥

राज्यादिषु धनिकत्वप्रथाभयात् अदीयमानत्वादेव न प्रतिगृह्णाति तस्य जीवितं अनर्थं व्यर्थं ॥ ३ ॥ शल्यकर्ता कांडकत् अवकीर्णी नष्टब्रह्मचर्यः नोदकार्ह उदकमात्रानर्होऽपि अतिथिः भृशं प्रियः प्रियवज्जामात्रा
दिवदर्चनीय एवेत्यर्थः ॥ ४ ॥ श्रुतिविक्रायकप्रसंगादन्यदप्यविक्रेयं यो विक्रीणाति सोऽपि मान्य एवेति विवक्षयाऽविक्रेयाण्याह अविक्रेयमिति ॥ ५ ॥